

Kraków, 23 marca 2026 r.

Prof. dr hab. Dorota Malec

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Aleksandry Błaszczak

Urząd wojewody śląskiego w okresie międzywojennym w świetle przepisów prawa

Szczecin 2025, ss. 292

napisanej pod opieką naukową Pana dr. hab. Pawła A. Leszczyńskiego, prof. AJP

I. Ocena problemu badawczego, uwagi co do problemu badawczego oraz ogólnej charakterystyki pracy i jej zawartości.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr. Aleksandry Błaszczak poświęcona została zagadnieniom bardzo istotnym, choć już posiadającym bogatą literaturę – zarówno w okresie międzywojennym, jak i też w czasach współczesnych. Niewątpliwie stanowiło to ogromne wyzwanie dla Pani Doktorantki, tym bardziej, że tradycyjnie, zagadnieniom śląskim, wiele uwagi poświęcali w ostatnich latach historycy prawa z ośrodka katowickiego, m.in. Józef Ciągwa (m.in. *Z dziejów prac nad ustawą o wewnętrznym ustroju województwa śląskiego*, Wrocław 1977, *Wpływ centralnych organów Drugiej Rzeczypospolitej na ustawodawstwo śląskie w latach 1922-1939*, Katowice 1979, *Autonomia śląska 1922-1939*, Katowice 1988), Andrzej Drogoń (m.inj. *Koincypcje doktrynalne i wymiar praktyczny postulowanych zmian statutu organicznego województwa śląskiego*, „Z dziejów prawa” 2017, t.10(18), *Ustrój samorządny województwa śląskiego czy autonomia? Spór doktrynalny czy też różne instytucje ustrojowe?*, „Z dziejów prawa, 2018, t.11 (19), cz.2, *Ustrój samorządny*

(autonomiczny) województwa śląskiego w okresie międzywojennym w praktyce interpelacji poselskich w Sejmie Śląskim, „Z dziejów prawa” 2020, t.13 (21)) i inni, liczni Autorzy i Autorki. Problematyka związana z funkcjonowaniem urzędu wojewody śląskiego była także przedmiotem opracowań doktorskich, jak np. wykorzystanych w recenzowanej dysertacji prac Z. Hojki *Administracja rządowa i samorządowa w województwie śląskim (1922-1939)*, Katowice 1995 i W. Marconia, *Rola ustawodawstwa ogólnopolskiego w procesie unifikacji województwa śląskiego z Drugą Rzeczpospolitą w latach 1922-1939*, Katowice 2003. Ta ostatnia praca została opublikowana drukiem w wydawnictwie A. Marszałek w 2007 roku pod tytułem *~Unifikacja województwa śląskiego z Drugą Rzeczpospolitą*.

Piszę o tych przykładowo wybranych z ogromnej liczby opracowań książkach i rozprawach, by wskazać, że podstawy bibliograficzne opracowania o urzędzie wojewody są niezwykle bogate, zaś Autorka sięgnęła do zdecydowanej większości istniejących prac, co świadczy o jej rzetelności i zaangażowaniu w realizację problematyki objętej polem badawczym w recenzowanej pracy.

Mając świadomość, jak wielka jest literatura przedmiotu, a zarazem jak łatwo jest współcześnie dotrzeć przy pomocy narzędzi cyfrowych do niezbędnych w analizie źródeł prawa, miałam początkowo duże wątpliwości, czy opracowanie problematyki urzędu wojewody, zgodnie z tytułem rozprawy tylko w świetle przepisów prawa ma sens, w szczególności wobec wymagań stawianych przez ustawodawcę dla dysertacji doktorskich, które mają stanowić oryginalne rozwiązanie problemu badawczego. Po zapoznaniu się z treścią rozprawy stwierdzam jednak, że – na szczęście – Autorka nie ograniczyła się do analizy tylko przepisów prawnych, lecz sięgnęła również do źródeł archiwalnych. Wzbogaciło to znacznie dysertację, a ujęcie problematyki zyskało układ merytoryczny, który (z pewnymi zastrzeżeniami) akceptuję.

Rozprawa Pani A. Błaszczak wpisuje się dziedzinę badań historyczno - prawnych, a w ich obrębie badań nad historią administracji, w tym wypadku historii administracji województwa śląskiego w okresie międzywojennym.

Raz jeszcze pragnę podkreślić, że rozprawa o charakterze historycznoprawnym wymaga niezwyklej dyscypliny w zakresie doboru źródeł. Nie mogą one ograniczać się do łatwo dostępnych w erze digitalizacji źródeł drukowanych, aktów prawnych i materiałów ustawodawczych, niezbędnym jest także wykorzystanie archiwaliów. Jak wyżej wspomniano, Autorka to uczyniła. Sięgnięcie do źródeł stanowi niewątpliwą zaletę dysertacji, choć stopień i sposób wykorzystania źródeł jest zróżnicowany. Szkoda, że sporo ciekawych materiałów źródłowych trafiło do przypisów, a nie do właściwego tekstu rozprawy.

Rozprawę oparto na szerokiej podstawie w postaci literatury przedmiotu: obejmującej wiele prac o kluczowym znaczeniu dla badania dziejów i kształtowania się oraz funkcjonowania urzędu wojewody śląskiego w szczególnych warunkach ustrojowo-prawnych wynikających ze statutu organicznego województwa śląskiego z 15 lipca 1920r. Autorka poświęciła uwagę także dyskusji czym był i jak może być analizowany statut organiczny: czy dawał Śląskowi rzeczywiście autonomię czy też był jedną z szerokich koncepcji samorządu terytorialnego. Te fragmenty rozważań budzą pewien niedosyt z uwagi na charakter nieco relacyjny, niekiedy pozbawiony głębszej analizy doktrynalnej. Z pewnością Autorce pomogłoby sięgnięcie m.in. do pracy A. Bosiackiego *Od naturalizmu do etatyzmu. Doktryny samorządu terytorialnego Drugiej Rzeczypospolitej 1918-1939*, Warszawa 2006, M. Grzybowskiej *Decentralizacja i samorząd w Drugiej Rzeczypospolitej (aspekty ustrojowo-polityczne)*, Kraków 2003. Nie jest to jednak z mojej strony znaczący zarzut, Autorka wykorzystała bowiem inną dostępną i bogatą literaturę tematu. Warto jednak byłoby rozważania uzupełnić o porównawcze studia, związane z innymi koncepcjami samorządu terytorialnego, obecnymi w Drugiej Rzeczypospolitej.

Wprawdzie w dysertacji zauważono, że do wybuchu II wojny światowej nie udało się stworzyć samorządu wojewódzkiego, działającego ostatecznie, mimo tzw. ustawy scaleniowej, jedynie w województwach pomorskim i poznańskim (szkoda, że nie podkreślono odrębności wynikających z istnienia przejściowo Ministerstwa ds. b. Dzielnic Pruskiej). Pominęto natomiast całkowicie zagadnienia związane z próbami stworzenia szerokiego samorządu terytorialnego (lecz nie autonomii na wzór śląski) na

kresach południowo-wschodnich. Jestem przekonana, że do zagadnienia tego należy powrócić podczas publicznej rozprawy doktorskiej, by zadać Pani Doktorantce pytanie o ustawę z dnia 20 września 1922 r. o zasadach powszechnego samorządu wojewódzkiego, w szczególności województwa lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego (Dz. U. 1922, poz. 829).

Konstrukcję pracy oceniam jako poprawną metodologicznie co do zasady. Syntetyczna co do rozmiarów praca składa się kolejno z wykazu skrótów, wstępu, sześciu merytorycznych rozdziałów oraz zakończenia. Dysertację uzupełniają: bibliografia, aneksy w postaci krótkich biogramów wojewodów śląskich oraz ich fotografii (ten aneks uważam za zbędny wobec zróżnicowanej jakości załączonych plików). W formie aneksu dołączono także wykaz najważniejszych aktów prawnych, dotyczących województwa śląskiego w okresie międzywojennym.

II. Uwagi szczegółowe dotyczące zawartości dysertacji.

W rozdziale I przedstawiono urząd wojewody w Polsce międzywojennej – ujęcie ogólne (s. 19-40). To ważny rozdział, choć wbrew tytułowi zawarto w nim zbędny moim zdaniem rys historyczny urzędu wojewody w okresie staropolskim oraz w XIX w. (i XIX w. (Księstwo Warszawskie i Królestwo Polskie). Samą charakterystykę kształtowania się urzędu wojewody w okresie międzywojennym pogłębiłabym, zwracając uwagę na odmienne warunki i odmienny kształt uprawnień wojewody w poszczególnych, tworzonych stopniowo województwach (w samej treści rozprawy Autorka zwraca jednak uwagę na te zagadnienia pisząc np. o odrębnościach wynikających z utrzymanego ustawodawstwa pruskiego w województwach pomorskim i poznańskim).

W pracy wskazano, że rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (DzU. 1928, poz. 86) nie obowiązywało wprost na terenie województwa śląskiego. Przeanalizowano jednak jakie zasady rozporządzenia były mimo to stosowane i wprowadzone do aktów prawnych, dotyczących działania urzędu wojewody i jego kompetencji. W kontekście szerszego odniesienia się do lat 1918-1928 i kształtowania się struktury dwuinstancyjnych organów administracji rządowej ogólnej przy okazji tworzenia kolejnych województw, Autorka

słusznie poświęciła sporo uwagi ustawie z 2 sierpnia 1919 r. o organizacji władz administracyjnych drugiej instancji.

Za nieco uproszczoną uważam analizę roli Konstytucji marcowej jako czynnika stymulującego proces ujednolicania administracji. Za nietrafne uważam także stwierdzenia o wprowadzeniu przepisami konstytucji podziału terytorialnego. Został on bowiem ukształtowany wcześniej, w 1919 r., wobec czego autorzy projektu konstytucji mieli niejako „związane ręce”. Nie do końca rozumiem też stwierdzenie, że Konstytucja marcowa była ostatnim aktem prawnym wzmacniającym pozycję samorządu terytorialnego wobec organów administracji rządowej. Chciałabym, aby Autorka odniosła się do tego zagadnienia podczas publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

W rozdziale II Autorka przedstawiła genezę autonomii śląskiej w aspekcie regulacji prawnych (s.41-68). Zwrócono przy tym uwagę na postanowienia traktatu wersalskiego co do Górnego Śląska, spór o Śląsk Cieszyński, plebiscyt, zawartość Górnos Śląskiej Konwencji Genewskiej. Szkoda, że dokonując tak pogłębionej analizy nie zwrócono uwagi na fakt wyjątkowości tworzonego przepisami statutu organicznego z 15 lipca 1920 r. województwa śląskiego: było to jedyne województwo, którego terytorium w chwili tworzenia nie było dokładnie określone, a zarazem jedyne województwo, tworzone na terenach należących w okresie zaborów do dwóch zaborców. Wprawdzie wynika to z treści opracowania, jednak brakuje mi wyraźniejszego zaznaczenia tej odrębności.

Rozdział III poświęcono ustrojowi administracyjnemu województwa śląskiego (s.69-93). Zwrócono przy tym uwagę na wyjątkowe odrębności kompetencji wojewody śląskiego, który był także zwierzchnikiem administracji szkolnej i skarbowej oraz jako przewodniczący Rady Wojewódzkiej stał także na czele administracji samorządowej w województwie. Ciekawe są także uwagi dotyczące zmian kompetencji w rezultacie przekształcenia Wydziału Obwodowego w Wojewódzki Sąd Administracyjny. Rzetelnie przedstawiono również kompetencje i kształt Rady Wojewódzkiej.

Ważny merytorycznie rozdział IV poświęcono pozycji ustrojowej wojewody w relacjach z organami władzy państwowej i autonomicznej (s. 94-142). To jedna z

kluczowych części rozprawy, w której przedstawiono kolejno sprawy związane z podległością wojewody śląskiego wobec organów centralnych, scharakteryzowano zagadnienia zespolenia w administracji rządowej ogólnej. Autorka ukazała także m.in. rolę wojewody jako przedstawiciela rządu, stanowisko wojewody wobec organów autonomicznych i samorządowych. Ta część dysertacji stanowi rzetelną autorską relację.

W rozdziale V omówione zostały organizacja i funkcjonowanie Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach (s. 143-191). To także bardzo ważna część pracy ukazująca rolę wojewody jako zwierzchnika Urzędu Wojewódzkiego, strukturę Urzędu i zasady jego pracy. Sięgnięto przy tym do materiałów archiwalnych m.in. w zakresie przedstawienia wewnętrznej organizacji wydziałów i obsady personalnej. Za interesujące uważam także rozważania na temat systemu kancelaryjnego. Szkoda, że nie porównano tego systemu z zasadami na pozostałych terenach (b. zabór austriacki i b. zabór rosyjski) przed 1931 r.

Rozdziały o charakterze merytorycznym zamyka rozdział VI w którym przedstawiono stosunek wybranych tytułów prasy śląskiej do poszczególnych wojewodów. Stanowi on raczej publicystyczne uzupełnienie pracy.

W przyjętej konstrukcji pracy, napisanej i zredagowanej bardzo poprawnie, dostrzegam pewne usterki: wbrew tytułowi pracy podstawowe zagadnienie, tj. charakterystyka urzędu wojewody, niknie nieco wobec równie obszernego wprowadzenia w problematykę (za takie wprowadzenie uważam rozdziały I-II) oraz zagadnień uzupełniających (rozdział VI). Przy syntetycznych rozmiarach pracy (224 strony rozważań bez aneksów) może to budzić wątpliwości.

Zastosowane w dysertacji metody badawcze (historyczno-prawna, historyczna oraz formalno-dogmatyczna) dobrane zostały, z uwagi na charakter opracowania, prawidłowo. Wśród metod można także dostrzec (choć w mniejszym stopniu) wykorzystanie metody porównawczej.

Bardzo obszerny wykaz literatury obejmuje pozycje z zakresu historii, historii prawa, publicystyki, wywiadów i opracowań zebranych ze stron, które zostały w pracy przywołane i rzetelnie wykorzystane. Przy okazji drobne uwagi techniczne: za zbędne

uznać należy stałe i wielokrotne przywoływanie pełnych danych bibliograficznych wykorzystanych prac (np. dysertacji doktorskiej Z. Hojki), a także niepotrzebne mnożenie przypisów (np. poprzez wielokrotne przywoływanie na tej samej stronie tych samych danych dotyczących ustaw (tak jak np. ss. 80 i 81). Razi także używanie określenia „zapisy konstytucji” zamiast przepisy konstytucji. To błąd czyniony przez wielu prawników, zapominających, że zapis jest instytucją prawa spadkowego.

III. Ocena końcowa dysertacji.

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa Pani mgr Aleksandry Błaszczak jest pracą zróżnicowaną, także w zakresie recenzenckiej oceny zawartych w niej treści merytorycznych, czemu dałam wyraz formułując szczegółowe uwagi. Nie dezawuuje one wszakże ogólnej pozytywnej oceny pracy. Zadanie postawione przez Autorkę nie było łatwe. Przy finalnej ocenie dysertacji nie mogłam nie uwzględnić faktu, że Autorka zmierzyła się z zagadnieniem niezwykle złożonym, wielokrotnie analizowanym w dotychczasowej literaturze z zakresu historii, historii prawa oraz historii administracji. To niełatwe zadanie gdy trzeba zmierzyć się z bogatym materiałem bibliograficznym, normatywnym, a także źródłowym. Nie dziwią zatem usterki i potknięcia, w tym także nadmierne moim zdaniem opieranie się na cytatach z opracowań. Pracę charakteryzuje autorskie podejście, za cenną zaletę uważam rzadką obecnie umiejętność syntetyzowania materiału i wniosków. Praca nie jest nadmiernie obszerna i czyta się ją z zainteresowaniem.

Doceniam wysiłek twórczy, dokładność relacji i samodzielność w zakresie weryfikacji tez rozprawy. Oparcie dysertacji na obszernej podstawie bibliograficznej, normatywnej, a także źródłowej stanowi zawsze istotne uzupełnienie stanu badań nad dziejami instytucji w Polsce w I połowie XX w. i sanuje w moim przekonaniu dostrzeżone usterki i wady, zaś Autorka dowiodła umiejętności analizy formalno-dogmatycznej, właściwie zebrała i wykorzystała wszystkie materiały.

IV. Konkluzja i wnioski recenzenta.

Reasumując powyższe uwagi stwierdzam, iż rozprawa doktorska Pani mgr Aleksandry Błaszczak *Urząd wojewody śląskiego w okresie międzywojennym w świetle*

przepisów prawa stanowi oryginalne omówienie zagadnienia naukowego, Autorka wykazała ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie nauk prawnych oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Tym samym, jako że w moim przekonaniu spełnione zostały ustawowe warunki stawiane rozprawom doktorskim (art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2024 r., poz.1571 ze zm.) wnoszę o dopuszczenie Pani mgr. Aleksandry Błaszczak do dalszych stadiów przewodu doktorskiego.

Podpisany elektronicznie przez
Dorota Anna Malec
22.04.2026
13:32:03 +02'00'

Potwierdzam zgodność wydruku z dokumentem wydanym w postaci elektronicznej:

Identyfikator dokumentu	350047.967422.865205
Nazwa dokumentu	Recenzja doktorska Pani Aleksandra Błaszczak po uzupełnieniu.pdf
Tytuł dokumentu	Recenzja doktorska Pani Aleksandra Błaszczak po uzupełnieniu
Data dokumentu	22.04.2026 00:00:00
Skrót dokumentu	501AA14411B7F756CC66106117FDC57DA303FE98
Wersja dokumentu	1.0
Data podpisu	22.04.2026
Sygnatariusz	Dorota Anna Malec
Rodzaj certyfikatu	Certyfikat kwalifikowany podpisu elektronicznego
	EZD 3.134.5.5.
Data wydruku:	21.05.2026 10:17:35
Autor wydruku:	Tuńska Joanna